

mimosa eller maskros?

Kompisars inflytande. I sin bok "Nature and Nurture" driver Harris sin tes om att kompisar spelar en större roll för barns socialisering än vad föräldrarnas uppfostran gör. Barns vilja att bli accepterade och passa in påverkar deras utveckling i mycket stor grad.

Kubricks lek med intigheten

Trivial? Bara på ytan. Erik Hedling ser en av de stora regissörerna avsluta sin karriär med en erotisk irrfärd.

Stanley Kubricks sista film, *Eyes Wide Shut*, efter Arthur Schnitzlers Freudinspirerade *Traumnovelle*, har rönt stor uppmärksamhet i svensk press. En starkt skäl till detta är att premiären inföll efter regissörens plötsliga bortgång. Tyvärr har fokus hamnat på valet av huvudrollsinnehavare: det äkta paret Tom Cruise och Nicole Kidman. De har blivit föremål för åndlösa kändisreportage, inte minst i kvällspressens usla söndagsbilagor.

Filmen själv har förvisso mottagits väl, men med ett tydligt frågetecken efter de flesta recensioner. En så trivial och nedtonad berättelse hade man knappast väntat sig som epitafium över en auteur av Kubricks kaliber!

månadens film

Eyes Wide Shut
Regi: Stanley Kubrick
Skådespelare: Nicole Kidman, Tom Cruise,
Jackson Pollock, Marie Richardson

Själv anser jag att *Eyes Wide Shut* har en plats i Kubricks kanon. Den är en mästerlig avrundning på en mästerlig karriär och låter sig inrymmas bland de främsta äktenskapskildringarna, tillsammans med Orson Welles *Othello* (1951), Mike Nichols *Who's Afraid of Virginia Woolf* (1966) och Ingmar Bergmans *Scener ur ett äktenskap* (1972). Dessutom vill jag hävda att den är en minnestavla, eftersom regissören så tydligt summerar sin gärning, ungefär som Ingmar Bergman i *Fanny och Alexander* (1982).

Det är rätt kul att leta allusioner till Kubricks tidigare verk i filmen: den lite debila, tonåriga, sexuellt utnyttjade dottern till kläduthyraren erinrar påtagligt om flickan med samma namn i klassikern *Lolita* (1962), Tom Cruise med två fotomodeller i armarna på festen duplicerar Malcolm McDowells Alexander de Large i *A Clockwork*

Orange (1971), Nicole Kidman citerar i samtalet med maken datorn Hal i *2001: A Space Odyssey* (1968), och språket och attityden hos busfröna som hetsar Tom Cruise på gatan härrör från Vietnamskildringen *Full Metal Jacket* (1987).

Handlingen är så ingående beskriven i pressen att referat synes överflödigt. Det handlar om en äktenskapskris, där hustrun, Kidman, berättar för sin man, Cruise, om en incident där hon blivit sexuellt upphetsad av en annan man. Kanske handlar det om äktenskapets naturliga härva av små lögnar och undanglidanden – härav filmtiteln – kanske om en medveten provokation från Kidmans sida. Hon stärker sin självbild genom att göra maken svartsjuk.

Som i andra Schnitzler-filmatiseringar, i synnerhet Max Ophüls *La Ronde* (1950), hakar de erotiska förvecklingarna i varandra, allt i enlighet med den grymma logiken att den försmådde oundgängligen själv försmår.

Hämnd i natten

Ut i natten ger sig alltså Tom Cruise, förvidren av svartsjuka och besluten att på något sätt hämnas – i små subjektiva inskott i svart-vitt fantiserar han om hustruns otrohet i Cinemascope! Liksom i Martin Scorseses *After Hours* (1985) hålls åskådaren hela tiden frustrerad. Inget av de erotiska äventyr Cruise inleder fullbordas. Denna frustrationens drömeestetik genomsyrar *Eyes Wide Shut*, ett slags medveten trivialitet. Symboliken kretsar kring den intighetskänsla som Antonioni så ivrigt försökte gestalta konstnärligt i filmer som *Natten* (1961), en primär referens för Kubrick som tidigare varit en aning främmande för europeisk konstfilmtradition.

Till denna tradition kan man också hänföra vrmen för det barocka, särskilt den groteska orgie där maskerade män förlustar sig med unga kvinnor under religiöst rituella former (som i Fellinis *Casanova*, 1976). I scener som denna firar Kubricks filmiska sensibilitet stora triumfer. På företeelser, synes det mig, är så skrämmande som en stor grupp maskerade människor: hotet får

Triumferar. Nicole Kidman gör en lysande prestation i Kubricks sista verk, anser Erik Hedling.

inget ansikte, kontrollfunktionerna sätts ur spel.

Kubricks konstnärliga testamente blev alltså – förmodligen medvetet – ett spratt med publiken, en skildring av tomheten i det borgerligt tillrättlagda livet (huvudpersonerna doftar påtagligt medelklass). Och aktörerna bidrar skickligt till denna känsla, särskilt filmregissören Sidney Pollack, som i slutet ger sin goddag yxskaft-förklaring till en förbryllad Cruise med en kyla som utan vidare delas av åskådaren.

Nicole Kidman har alltid varit en lysande skådespelerska och här firar hon stora triumfer. Make Cruise går det knackigare för, men han lyckas ändå göra sin lite tomma roll begriplig, även om jag hellre hade sett Harrison Ford göra den (karaktärens namn, Harford, lär vara en hänvisning just till Ford).

Eyes Wide Shut är en annorlunda film i Kubricks imponerande *oeuvre*, men ändå en av hans allra bästa. Om man händelsevis inte sett den ännu är det dags!

ERIK HEDLING